

universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas... Tria sunt, quæ in sacrificio hujus testimonii offerenda sunt: panis, et aqua, et vinum...; panis, qui in corpus Christi consecratur, absque fermento ullius alterius infectionis debet esse mundissimus.

296. *Dico IV.* Longe probabilius est, etiam Ecclesiam Græcorum in prioribus saltem quinque seculis consecrasse in azymo.

Prob. 1º. Ex S. EPIPHANIO, qui sec. IV. floruit, ac Hæres. 30. de Ebionitis (opp. t. 1. p. 139. D. Edit. Petavii) ait: *Divina Mystera perficiunt ex imitatione Sanctorum, qui sunt in Ecclesia, quotannis in azymis: alteram autem Mysteri partem in aqua solum.* Ubi aperte S. Pater ex una parte quoad hoc mysterium laudat Ebionitas; ex altera reprehendit ceu hæreticos. Laudat vero in membro primo, quod azymis utantur in sacrificio; quia inquit, hoc eos facere ad imitationem Sanctorum in Ecclesia. Reprehendit vero in membro altero, ut ostendit particula adversativa autem, quod alteram Sacrificii partem in aqua sola perficerent; quæ scilicet erat hæresis, dicta *Aquaticorum*. Ergo S. Epiphani tempore, qui ex Græcis Patribus fuit, etiam in Ecclesia græca erat azymorum usus. Imo ante Epiphanium, quia hunc usum ceu communem in Ecclesia supponit.

2º. Cum Cardin. Humbertus in disputatione cum Nicæta Pectorato antiquam Ecclesiæ totius consuetudinem objiceret consecrandi in azymo, cur Græcus id inficiari non ausus? Cur nihil opposuit, quam solum, *id modo ferre præsentis Ecclesiæ suæ morem?*

3º. Armeni, Maronitæ ab immemoriali tempore consecrarunt in azymis, nullaque arte, aut vi ab hoc more divelli potuerunt, teste Demetrio Cyziceno et Nicéphoro. Qui quidem idcirco reprehendunt Armenos; sed ambo, cum scriberent, jam erant abrepti schismate Græcorum. Sed et nobilissimæ aliæ Orientis Ecclesiæ Alexandrina, Hierosolymitana, etc., diu in usu azymorum perstiterant, ut colligitur ex epist. Michaelis Cæularii ad Patriarcham Antiochenum (ap. Baron. t. 11. p. 217. an. 1034.), in qua ætate sua multa de duabus illis patriarchalibus Ecclesiis conqueritur, ut: quod in Missa apponerent nomen Romani Pontificis, hunc inscriptum tenerent diptychis; tum in specie: *Verum etiam, inquit, ad aures nostras pervenit, quod.... prædicti duo Patriarchæ non solum alios azymis vescentes recipiant; sed etiam ipsi in azymis sacrum conficiant sacrificium.* Igitur non erat perpetuus azymorum usus in Ecclesia græca, sed sensim ille irrepserit.

Quo anno fermentati usus apud Græcos irrepserit, difficile determinatu est. Hoc certum, et sufficit post EPIPHANII tempora primum inolevisse. Pariter id certum tum ex Cæularii epist., ejus ævo non fuisse communem. Sed neque an. 692., quo tempore habita TRULLANA Synodus; cum enim hæc plures Canones formarit contra Armenos, nihil tamen vel verbo perstringendo azymorum apud eosdem usum; facile colligitur, eum jam tunc in Orientali Ecclesia communem haud fuisse. Quod si aliquid, non tamen omnino abs fundamento, statuere liceat quoad fermentati panis usus initium, ab eo primum in sec. VI. Constantinopolitana Ecclesia fuisse correpta videtur; cum enim an. 582. Mauritius Imp. jussisset, ut omnes Armeniæ Episcopi Constantinopolim se conferrent, obstitit Moses, dictus Catholicus, sive Patriarcha suis cum Episcopis ultra 1000. causa addita: *absit, ut fluvium*

Azat transeam, vel furno coctum comedam; vel calidum bibam. Quibus duos Græcorum mores sugillabant; primum, quod in fermentato Eucharistiam conficerent; alterum, quod aquam calidam vino miscerent. Hist. de Hæer. Monothel. apud Combefis. de reb. Armen. Itaque communionem ruperunt cum Græcis primo, etsi antea semper conjuncti cum iis fuissent.

Inter argumenta quæ contra conclusiones afferuntur, alia sunt, quæ Sirmondus protulit pro usu fermentati in Ecclesia etiam latina: alia, quæ Mabillonius pro constanti fermentati usu in sola Ecclesia græca. Unde

§. I.

Argumenta partim Sirmondi, partim aliorum.

297. *Argum. I.* Teste Martino Polono in Chronico (ad an. Christi 132.), ALEXANDER I. Papa præcepit, ut oblatio ex azymo fieret, non autem ex fermento, ut antea fieri consuevit; ergo.

R. Decretum hoc fictitium est, et iis annumerandum fabulis, quibus hic scriptor, vir simplex, ut eum BELLARM. vocat, suum chronicum implevit, cujusmodi et illa est de Joanna Papissa. Nemini enim per XI. secula aliquid de hoc decreto innotuit, nihilque de eo Romæ, vel usquam reperiri potuit. Præterea si verum esset decretum, quomodo, cum hic Pontifex præesset Ecclesiæ an 119., subsistet sententia adversariorum, azymi usum nonnisi post schisma Photii sec. IX. obtinuisse? Unde et Sirmondus ipse hoc decretum ceu confictum rejicit.

298. *Argum. II.* Eucharistia olim in signum communionis ab una Ecclesia transmitti solebat ad aliam, ut testantur S. JUSTIN. M. Apol. 1., S. IRENEUS epist. ad Victorem papam, aliique: sed Eucharistia hæc ex fermentato pane confecta fuerat; ergo.

Prob. min. Ex Pontificali Romano, sive vitis Pontificum, ubi 1º. de Melchiade legitur (Labb. t. 1. p. 1394. A.): *Hic fecit, ut oblationes consecratae per Ecclesias in consecratu Episcopi* (ab Ecclesia episcopali ad Diocesanos), *dirigerentur, quod declaratur fermentum.*

2º. In vita SIRICI (Labb. t. 2. p. 1016. A.): *Hic constituit, ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.*

3º. INNOCENT. I. epist. ad Decentium (Labb. t. 2. p. 1247. B.) ait: *De fermento, quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti; cum omnes Ecclesiæ nostræ per civitatem sint constitutæ; quarum Presbyteri, quia de ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt... Quod per parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt sacramenta.* Ergo Romana Ecclesia in fermento consecrabat.

R. N. *min.* Ad prob. N. Cons. Fermenti quidem nomine hic Eucharistia designatur in signum communionis ad absentes mitti solita; sed non ideo ex fermento confectam fuisse sequitur; neque enim hoc textus allati evincunt;

non enim dicitur, *esse* ex fermento, sed quod *declaratur, nominatur*, id est, dicitur fermentum, scilicet illa transmissio. Sic nimirum dicebatur apposite, quod in signum communionis, sive conjunctionis transmissio illa Eucharistiæ ordinata esset: nam sicut fermentum massam farinæ et aquæ coagulat; ita transmissa Eucharistia fideles, etiam absentes conjungebat, in cujus conjunctionis signum mittebatur. Aliam adhuc rationem addunt alii; nimirum communius illam Eucharistiam dictam esse *fermentum*, relicto *sacramenti* nomine ob disciplinam arcani, ne, si forte incideret in paganorum manus, mysterium panderetur.

299. *Argum. III.* Primis Ecclesiæ seculis receptum erat, ut, qui ad Missæ sacrificium conveniebant, suam quisque sacrificii partem afferret, ut constat ex Ordine Rom., Concilio MATISCONENSI Can. 4. (Labb. t. 5. p. 968. A.) aliisque, et nemo negat. Atqui panis, qui offerebatur a fidelibus, fermentatus erat; quippe panis vulgo usitatus; ergo in hoc peragebatur consecratio.

R. N. panem fermentatum *solum* offerri solitum fuisse; et addo tria hic falsa simul uno ordine poni, supponique: 1º. a fidelibus nonnisi panem fermentatum offerri solitum fuisse; 2º. panem oblatum nonnisi vulgo usitatum fuisse; 3º. et maxime, in eo consecrationem peractam fuisse. Quod ut pateat,

Observandum, duplicem fuisse oblationum intra Missæ solemnias a fidelibus fieri solitam. Prima fiebat antequam cantaretur, vel legeretur Evangelium; altera tempore ante Offertorium, vel circa illud. In prima offerebant panes communes, aliaque ad sustentationem clericorum, pauperum, et ad ornatum altaris necessaria. In altera post Evangelium nonnisi panis et vinum pro consecratione offerebatur.

Duplex hoc oblationem genus aperte distinguit HINC MARUS Rhemensis Capit. Synod. parte 1ª. art. 16. item Ecclesia Mediolanensis usu usque hodie retento. Idem antiquissima liturgia Æthiopum, quæ extat in Biblioth. Patrum tom. 27. pag. 626. editionis Lugdunensis. In oblatione prima panem fermentatum fuisse oblatum, extra controversiam est; quippe qui non in ordine ad consecrationem, sed Ministrorum et pauperum dabatur alimentum, eratque panis communis, et ad victum usitatus. Panem vero etiam in altera oblatione pro consecratione offerri solitum, fuisse fermentatum, domesticum, quotidiano usui inservientem, id probandum erat adversariis; sed a nemine probatur, nec probari potest. Quin fermentatum non fuisse, præter dicta in conclusione, ex indicibus sequentibus rectius colligitur.

1º. Quia panis adhibendus pro consecratione debebat ab ipsis Clericis confici munditia summa et diligentia. Id testatur THEODULPHUS Aurelianensis episcopus, scriptor in medio seculo VIII. epistola Pastoralis ad diocesis suæ presbyteros (Patrolog. t. 103. col. 193.), *Panes*, inquit, *quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis, nitide ac studiose fiant.* HONORIUS Augustodunensis L. 1. Gemma animæ cap. 66. (Bibl. mag. PP. t. 10. p. 1198. E.), ANSELMUS Havelsburgensis L. 3. Dialogor. cap. 18. (ap. d'Acheri. t. 13. p. 240.) dicens, panem pro consecratione parari decantando Psalmos: RABAN. L. de Institut. Cleric. cit., qui ait,

panem consecrandum nonnisi a Presbyteris parari potuisse. Taceo monumenta alia. Ergo nullo modo est verisimile, panem fermentatum, sive jam subactum, oblatum fuisse fidelibus pro consecratione.

2º. Quia vocabulo *panis* post Evangelium a fidelibus oblato non panem communem debere intelligi, sed farinam, ex qua panis ad consecrationem aptus deberet confici, monet HONORIUS Augustodunensis loc. cit. inquit: *Sacerdotes farinam accipiebant, quod adhuc Græci servant, et inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, huncque consecratum eis distribuebant.* Idem asserit VICECOMES de antiquis Missæ ritibus T. 3. L. 2. cap. 10. Ac aperte Conc. NANNETENSE habitum an. 638. (Labb. t. 9. col. 470. C. D.) S. GREGOR. Pont. L. 4. Dial. Non ergo consecratio fiebat ex pane illo communi, vulgari, usitato fidelibus quibuscumque tam opulentis, quam egenis, subin melioris, subin vilioris notæ, qualem scilicet quisque, dives et pauper, pro sui conditione status deferebat.

Porro, non omnis tamen panis, vel farina, quæ post Evangelium offerebatur, inserviebat consecrationi, sed in ea tantum quantitate, quæ putabatur sufficere communicantium numero. Pars confecti inde panis deputabatur pro *Eulogiis*, id est, benedicebatur solum, danda post Missarum solemnias iis, qui, ut ait laudatum Conc. NANNETENSE, *communicare non fuerint rati*, quocumque ex impedimento.

§. II.

Argumenta Mabillonii.

300. *Argum. I.* Gens græca antiquorum rituum tenacissima est, non ergo videtur recessisse a majorum more.

R. Non est, quod adeo extollatur Græcorum in servandis antiquis ritibus constantia, cum Græcos recentiores in multis defecisse a majorum ritibus ac disciplina, sæpe alibi in Theologia notetur. Sic olim Presbyteris et Diaconis, teste EPIPHANIO, HIERONYMO epist. 48. (edit. Vallarsi) ad Pammachium n. 20. et initio libri contra Vigilantium, non licebat unquam uti uxoris ante Ordinationem ductis; at contrarium jam post TRULLANAM Synodum inter Græcos obtinuit. Plura id genus in Goario deprehendere est. Ut adeo ex Græcæ gentis tenacitate in servandis majorum ritibus deducta consequentia æque parum firma sit, quam, ut aiunt, *Græca fides.*

301. *Argum. II.* A primis seculis aliquod discrimen fuit inter ritus orientalis et occidentalis Ecclesiæ; ergo et nihil vetat dicere, fuisse quoad materiam partis primæ sacrificii.

R. N. *Cons.* Esto, fuerit discrimen aliquod, non ideo in omnibus fuit; nec a particulari uno ad alterum disparatum tenet argumentatio. In hac autem materia non fuisse discrimen, ex rationibus datis evincitur. Quibus adde, quod Photio teste in Biblioth. Cod. 116. (loc. cit.) Ecclesiæ græcæ sententia fuerit, quod idem testantur Patres Græci plures, relati supra de instit. Euchar., Christum consecrasse in azymo; non est ergo verisimile, priscos Græcos ab hoc Christi exemplo continuo recessisse.

302. *Argum. III.* ORIGENES dissepens de fermento Pharisæorum (comment. in Matth. tom. XII. n. 6. p. 319. edit. Ruæi.): *Annon, inquit, et aliquando fermentum offertur super altare? Ergo.*

R. ORIGENES, a S. Hieronymo jam compellatus Doctor allegoricus, fermentum sumit allegorice pro hypocrisi, ejusque scopus est; redarguere sacerdotes novæ Legis, qui simulata sanctitate sacrificium peragunt, ut illi in Lege veteri de quibus nos monet Christus: *Cavete a fermento Pharisæorum*; hinc enim et a Pharisæorum fermento, sive hypocrisi progreditur ad sacerdotium novæ Legis. Et vero quid commune est materiæ sacrificii novæ Legis cum Pharisæorum hypocrisi? Hinc quoque ait, fermentum *aliquando* offerri; si enim panis fermentatus fuisset communis et fixa sacrificii materia, non *aliquando* offerri dixisset.

303. *Argum. IV.* S. DACIUS Mediolanensis episcopus in Chronico ait, variare nonnihil Ecclesias super Missæ sacrificio: idem Photius inquit epist. 64; sed hoc de pane Eucharistiæ materia commode intelligitur.

R. 1º. Chronicum DACII plerorumque consensu opus adulterinum est, ipso non diffidente MABILLONIO Diss. de azymo cap. 6., ubi inquit: *De hujus Chronici auctoritate mihi certo pronuntiare non licet.*

R. 2º. Permissa authentia libri, *N. Cons.* cum enim solum dicat S. DACIUS variare Ecclesias in quibusdam ritibus Missæ sacrificii, non sequitur: ergo et in materia; nam etsi tunc in hac non variassent, tamen variarunt in multis aliis, in Introitu, in ritu Offertorii, consecrationis, et similibus.

R. 3º. S. DACIUS teste BELLARMINO de Scriptoribus Eccles. floruit circa annum 360.; sed circa illud tempus cœpisse jam in Ecclesia Constantinopolitana fermentati usum, supra in conclus. quoad Armenos observavimus. Photius tamen azymi usum Latinis nunquam objecit, quia noverat versipellis homo, fermentati usum sua in Ecclesia haud adeo adultum esse, saltem non viginis ab initio, sed priscos Græcos imitatos exemplum Christi.

304. *Argum. V.* Juxta PHILOPONUM L. de Paschate. *Neque azymum proprii corporis discipulis suis dedit Christus; nam et hoc etiam nunc feret; ergo.*

R. 1º. Falsum est hujus philosophi assumptum; Christum non celebrasse ritu judaico Pascha legale ultimum ante mortem suam, quod eo libro sibi sumpserat probandum; sed contra Patrum Græcorum priorum, aliorumque adhuc eo tempore sententiam, ipso teste Photio cit. Cur Philosophus ille id consilii cœperit, in promptu causa est. Degebat eo ipso tempore in sec. VI. Constantinopoli, quo illuc renuebant venire Armeni, eo quod Constantinopolitana Ecclesia, ut observatum supra, tunc recessisset ab azymi usu, etsi eodem seculo paulo antequam fermentati usus inolesceret, scilicet an. 553., Armeni interfuissent Synodo generali V. sive Constantinopolitanæ II. PHILOPONUS igitur, ut fermentati usum tueretur in gratiam Episcoporum, sic ratiocinabatur: Christus non celebravit ultimum Pascha ritu judaico in azymis; alioquin id fieri etiam nunc deberet. Sed fundamentum hoc falsum est, repugnans Origeni, S. Epiphанию, S. Chrysostomo, et, teste Photio, Ecclesiæ græcæ. Unde

R. 2º. Ex Philosopho hoc id solum conficitur, ejus ætate, post medium

et circa finem seculi VI. tenuisse jam fermentati usum in Ecclesia illa particulari, quod nemo negat; non vero usum eundem in prioribus etiam seculis tenuisse apud Græcos; vel jam Philoponi ætate fuisse communem Orientis Ecclesiæ. Non simul et semel consuetudo hæc Græcorum Ecclesias corripuit, ut constat ex cit. in conclus. epistola Cæularii, usum azymi Patriarchis Alexandrino et Hierosolymit. sua adhuc ætate exprobrantis.

ARTICULUS III.

QUÆ SIT SECUNDÆ CONSECRATIONIS MATERIA?

Non unus circa hanc materiam error extitit. Fuere, ut Ebionitæ, qui solam adhibendam aquam contenderent, dicti Hydroparastatæ, sive *Aquarii*, vel *Aquatici*, eo, ut fertur, sobrietatis inducti causa. Alii ideo solam adhibebant aquam, quod vinum malum esse et a malo ortum principio crederent, ut Manichæi, eorumque varia progenies. Alii, ne ex odore vini dignoscerentur Christiani esse, consecrabant in aqua, teste S. Cypriano epist. 63. ad Cæcilium, de sacramento calicis. Fuere tandem, qui in solo lacte consecrabant, ut colligitur ex Conc. Carthaginensi an. 397. (Labb. t. 2. p. 1170. E.) Armeni contra usque ad Concilium Florentinum vino puro, sine mixta aqua, utebantur.

305. *Dico I.* Materia necessaria, necessitate sacramenti, in secunda consecratione est vinum de vite; id est, vinum vere et proprie dictum; quodcumque, qualecumque deinde sit.

Prob. Ex Concilio FLORENT. in Decr. *Tertium est Eucharistiæ sacramentum, cujus materia est panis triticeus, et vinum de vite.* Item ex Concilio TRIDENT. Sess. 13. cap. 3. et Can. 2. Sed et ante idem docuerat Concil. CARTHAGIN. laudatum dicens: *In sacramentis corporis et sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, h. e. panis et vinum aquæ mixtum.* Idem sancivit Trullana synodus (Labb. t. 6. p. 1156. D. E.). Quin, testimonio Patrum, sic constans habuit traditio Ecclesiæ, nixa Christi exemplo Matth. 26. in vino consecrantis.

Unde fabulis annumerandum, quod ait Volterran. L. 7. Geogr., INNOCENTIUM III, permisisse Norwegis, ut absque vino consecrarent; ac quod Fumus refert, ALEXANDRUM VI. in eandem propendisse sententiam. Prior quidem deceptus fuit a litteris, quas sub Innocentii nomine confixerunt scelerati duo, qui ideo capitali poena scelus luerunt, teste Reynaldo ad annum 1490. Alter pariter a vago mendacique rumore id hauserat.

306. *Dico II.* Vino tamen miscenda est aqua in modica quantitate.

Constat ex totius Ecclesiæ praxi constanti ac perpetua, de qua testantur 1º. Patres omnis ævi et regionis apud Bellarminum hic. 2º. Concilia, quæ idem observari præcipiunt: AURELIANENSE IV. Can. 4. (Labb. t. 5. p. 382. C.) *Ut nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, et hoc aqua mixtum offerre præsumat.* CARTHAGINENSE III. Can. 24. *Ut in sacramentis corporis, etc. ut in præced. conclus. FLORENTINUM in Decr. Materia*